

Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta
katedra pedagogiky

**Okruhy pro ústní část státní závěrečné zkoušky
v oboru Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku**

Název části SZZ: pedagogika, psychologie a didaktika odborného vzdělávání

Student si vylosuje kombinaci tří otázek – po jedné z každého bloku. Kromě důkladných znalostí příslušné problematiky se požaduje a hodnotí také schopnost studenta prezentovat dané téma v širších souvislostech, propojovat znalosti různých oborů, příp. reflektovat vlastní zkušenosti z pedagogické praxe.

Blok A – pedagogika

1. Výchova a vzdělávání – vysvětlení obsahu pojmů, jejich vzájemný vztah. Pojmy edukace a edukační realita.
2. Přehled vývoje názorů na výchovu a vzdělávání v minulosti. Výchovný ideál starověku, středověku a novověku.
3. Pedagogika jako věda, struktura pedagogiky. Předmět studia základních pedagogických disciplín, hraniční a spolupracující vědy.
4. Environmentální výchova – význam, vývoj, pojetí, cíle; didaktické aspekty environmentální výchovy.
5. Procesy profesní orientace a kariérové poradenství. Institucionální zabezpečení kariérového poradenství v ČR.
6. Odborné a všeobecné vzdělávání. Pojetí odborného vzdělávání, jeho celoživotní dimenze.
7. Propojení počátečního a dalšího odborného vzdělávání – národní soustava kvalifikací, uznávání výsledků předchozího učení.
8. Evropská dimenze odborného vzdělávání (evropský rámec kvalifikací, evropský systém přenosu kreditů v odborném vzdělávání, Europass, programy mobility a mezinárodní spolupráce.
9. Systém odborného vzdělávání v ČR a jeho porovnání se zahraničními systémy.
10. Povolání učitele praktického vyučování a odborného výcviku a jeho legislativní úprava. Kvalifikační a jiné požadavky na učitele středních škol.
11. Charakteristika a obsahová náplň sociální pedagogiky, význam sociálněpedagogických poznatků pro učitele.

12. Prevence sociálně nežádoucích jevů ve škole, náplň práce školního metodika prevence a výchovného poradce. Prevence závislostí a delikventního chování.
13. Problematika sociální patologie, různé přístupy k sociálně nežádoucímu chování a jejich odraz v praxi. Nejčastější projevy sociální patologie v dětských kolektivech.
14. Pedagogicko-psychologická specifika vzdělávání dospělých, základní principy a didaktiky dospělých. Požadavky na vzdělavatele dospělých.
15. Počáteční vzdělávání v ČR (klasifikace podle ISCED). Příklady institucí poskytující jednotlivé stupně vzdělání.
16. Volný čas – definice a význam. Základní otázky volného času a jeho výchovného zhodnocení. Pedagogika volného času a její místo ve struktuře pedagogických věd.
17. Státní správa a samospráva ve školství, základní školská legislativa.
18. Etika v životě člověka. Morální rozvoj osobnosti, role výchovy, metody etické výchovy. Etická dilemata v práci učitele.
19. Ochrana zdraví jako pedagogický problém: výchova ke zdraví a zdravému životnímu stylu, bezpečnost ve škole.
20. Charakteristika a obsahová náplň speciální pedagogiky, význam speciálněpedagogických poznatků pro učitele.

Blok B – psychologie

1. Základní charakteristiky osobnosti člověka, determinanty osobnosti, struktura osobnosti, možnosti školy v ovlivňování osobnosti žáka.
2. Motivace ve škole, vymezení pojmů motivace, potřeba, motiv, motivační konflikt. Druhy motivace uplatňující se ve školním učení.
3. Stresové situace ve škole, stres – jeho příčiny, projevy a důsledky. Prevence nadměrné duševní zátěže žáků.
4. Teorie psychického vývoje. Citlivá období, krizová a zlomová období ve vývoji, úkoly učitele, které s tím souvisí. Deprivace a subdeprivace.
5. Proces socializace, jeho význam pro člověka a společnost. Úloha školy a rodiny v socializaci dítěte, rozdíly v rodinné a školní socializaci.
6. Význam učení pro život člověka. Základní druhy učení – senzomotorické, kognitivní, sociální. Základní principy učení – učení pokusem a omylem, vhladem, posilováním, nápodobou a identifikací.
7. Inteligence a intelekt. Vlohy a schopnosti, nadání. Práce s nadanými žáky.

8. Podpůrný systém ve školství (poradenské systémy, diagnostická a informační centra, úloha výchovného poradce) Pedagogicko-psychologický poradenský systém v České republice.

9. Specifické poruchy učení. Stručné charakteristiky dyslexie, dysgrafie, dysortografie a dyskalkulie. Přístup školy k žákovi se SPU.

10. Pojem problémové chování a specifické poruchy chování. Možné příčiny problémového chování. Projevy problémového chování. Možnosti nápravy problémového chování. Postup školy vůči dítěti s problémovým chováním.

11. Autorita a její přijetí skupinou, autorita učitele.

12. Charakteristika současné rodiny. Vliv rodiny na vývoj a formování osobnosti dítěte. Výchovné styly v rodině. Vztah rodiny ke škole.

13. Náročné situace v životě dítěte. Krize a jejich typy. Možnosti vyrovnávání se s náročnými životními situacemi.

14. Verbální a neverbální komunikace. Možné problémy v komunikaci mezi učiteli a žáky – jejich příčiny a řešení. Zásady efektivní komunikace.

15. Postoje, předsudky, stereotypy. Složky postoje, utváření a změny postojů. Pojem předsudek a stereotyp, jejich vliv na komunikaci učitele a žáků, rodičů atd.

16. Metody pedagogicko-psychologické diagnostiky v práci učitele, etika práce s pedagogicko-psychologickými diagnostickými nástroji.

17. Mentální hygiena práce učitele. Syndrom vyhoření, jeho příčiny, projevy a důsledky. Možnosti prevence syndromu vyhoření.

18. Charakteristiky sociální skupiny. Třídění skupin podle hlavních kritérií. Sociální dynamika, sociální struktura ve skupině.

19. Charakteristika období pubescence a adolescence. Hlavní změny v jednotlivých vývojových oblastech, zejména v oblasti kognitivní a osobnostně-sociální. Vztahy k rodičům, k učitelům a k vrstevnickým skupinám.

20. Vývoj vnímání a myšlení. Charakteristika jednotlivých vývojových etap, jejich věkové vymezení. Možné problémy ve vývoji a možnosti pozitivního ovlivnění.

Blok C – didaktika

1. Předmět a význam didaktiky, členění didaktiky jako pedagogické disciplíny.
2. Základní kurikulární dokumenty a práce s nimi.
3. Základní didaktické zásady a jejich aplikace při praktickém vyučování a odborném výcviku.
4. Specifické metody a formy práce v praktickém vyučování a odborném výcviku z pohledu didaktiky.
5. Aktivizující metody ve výuce prakticky orientovaných předmětů.
6. Příprava učitele na vyučování prakticky zaměřených předmětů a odborného výcviku.
7. Požadavky na bezpečnost a hygienu práce při praktické výuce a odborném výcviku.
8. Problémové úlohy a situace a jejich využití v praktickém vyučování.
9. Formy řízení a strategie výuky, plánování výuky, přiměřenost a náročnost vyučování.
10. Osvojování pracovních dovedností a vytváření jejich soustav.
11. Proces výuky a jeho fáze, faktory ovlivňující výuku prakticky zaměřených předmětů.
12. Vnitřní podmínky vyučování a učení v závislosti na druhu vyučovacího předmětu.
13. Pedagogické dokumenty, cíle, fáze a etapy učení, organizační formy vyučování.
14. Vyučovací metody, charakteristika, třídění, volba metody k cíli vyučovací jednotky.
15. Vztahy mezi vědou a vyučovacím předmětem, mezipředmětové vztahy.
16. Hospitační činnost a evaluace v prakticky zaměřených předmětech a v odborném výcviku.
17. Principy a podmínky vyučovacího procesu v odborném vzdělávání.
18. Rozvíjení myšlení, tvořivosti a samostatnosti v odborném výcviku.
19. Úloha a význam vytváření a osvojování racionálních a efektivních způsobů práce v odborném výcviku.
20. Učebnice a další didaktická média v odborném vzdělávání.